

SONČEK
ZGORNJE GORENJSKE
Društvo za cerebralno paralizo

Datum: 10. maj 2016

POROČILO O OGLEDU FESTIVALA VRTNIC NA KOSTANJEVICI PRI NOVI GORICI

V soboto 7. maja 2016 smo se člani društva Sonček Zgornje Gorenjske v dopoldanskih urah odpravili na pot proti Kostanjevici. Naš prvi postanek smo naredili v Slaščičarni in Pizzerii Ajdovščina za kavo in čaj. Sledila je vožnja do Frančiškanskega samostana na Kostanjevici, kjer že enajsto leto pripravljajo Festival vrtnic, ki je v zadnjih letih postal osrednja kulturno - družabna spomladanska prireditev na Goriškem. Prireditev tudi letos pripravlja Goriško društvo ljubiteljev vrtnic v sodelovanju z družbo Hit in Mestno občino Nova Gorica. Ob prihodu nas je prisrčno sprejela Katja Kogej, s katero smo si ogledali vrtnice. Glavna atrakcija Festivala vrtnic so tudi letos burbonke. Razložila nam je, da vrtnice sodijo med najstarejše gojene rože in o njihovem nastanku kroži več zanimivih zgodb. V Aziji so jih gojili že pred pet tisoč leti, fosili z odtisi divjih vrtnic pa so stari približno petintrideset milijonov let. Stare civilizacije so razlagale, da je lepota vrtnic delo božjih rok. Vzgajali so jih že stari Grki, Rimljani in Sumerci in ne glede na izvor, je vrtnica danes povsod eden najbolj prepoznavnih simbolov ljubezni in lepote v vseh civilizacijah. Kakih pet tisoč let vztraja ob človeku in v tem času si je nabrala veliko prijateljev - nič čudnega torej, da so povezane s številnimi področji človekovega življenja. Burbonke so med vrtnicami nekaj posebnega. Predstavljajo nekakšno razvojno stopnico med starimi in modernimi vrtnicami. To so vrtnice devetnajstega stoletja in so po svetu večinoma izumrle. V Novi Gorici, mestu vrtnic so redke ohranjene predstavnice dobile svoj vrt in postale javna zbirka izvornih burbonk, druga po velikosti v Evropi. In to v neposredni bližini počivališča zadnjih francoskih kraljev, Burbonov, na vrtu Frančiškanskega samostana na Kostanjevici. Burbonke so rože 19. stoletja. Po dinastiji zadnjih francoskih kraljev so dobile ime le posredno - po otoku v Indijskem oceanu, ki je bil v času nastanka te skupine v 19. stoletju imenovan Ile de Bourbon (sedaj Ile de la Reunion). Nastale so s slučajnim križanjem dveh starih sort vrtnic, kitajske vrtnice Old Blush in evropske damaščanke Quatre saisons. S križanjem in povratnim križanjem so tako vzgojili vrtnice, ki so bile s cvetenjem od pomladi do pozne jeseni takrat nekaj posebnega. Po razrasti so vse od grmastih pa do plezalk, obliko cvetov imajo podobne enemu ali drugemu predniku. Vrtnice burbonke so plod naključnega križanja dveh starih rož, ki sta bili v začetku 19. stoletja na Île de Bourbon posajeni v isto živo mejo. To sta bili stara kitajska vrtnica (Rosa chinensis) z angleškim imenom 'Parson's Pink' in evropska damaščanka 'Quatre Saisons', prva bolj znana kot 'Old Blush', druga pa kot 'Autumn Damask'. Kako sta zašli v ta del sveta je najbrž povezano z zgodovino lastništva otoka in potekom pomorskih poti. Naključnega križanca so domačini na otoku imenovali 'Rose Eduard'. Semena iz šipka nove rože je direktor lokalnega botaničnega vrta v letih 1819 in 1921 poslal v Francijo. V Parizu so vrtnarji takoj opazili, da gre za nove, drugačne vrtnice. Več francoskih vrtnarjev je začelo s križanjem in povratnim križanjem in vzgojili so vrtnice, ki so bile skorajda brez konkurence do prvih desetletij 20. stoletja. Večina jih je cvetela od pomladi do jeseni kar je bila takrat prvovrstna senzacija, saj so dotlej v Evropi uveljavljene rože cvetele samo enkrat na leto. Burbonke so bolj ali manj raščavi rožni grmi, nekatere izmed njih pa tudi prave popenjavke. Med popenjavke burbonke sodi 'ephyrine Drouhin', ki slovi kot roža brez trnov. Na grobo je mogoče deliti burbonke na dva tipa: na tiste, ki so podedovale obliko cvetov po kitajski roži 'Old Blush' (tipični sta sorti sta 'La reine Victoria' in njena svetlejša mutacija 'Mme Pierre Oger') in druge, ki zvesteje sledijo svojim damaščanskim prednicam (med najbolj znanimi sta 'Bourbon Queen' in 'Souvenir de la Malmaison'). Za prve so značilni še nežnejša rast, gibkost poganjkov in manj trnov, za druge pa toga, pokončna rast in izrazita trnavost. Ker so si burbonke po lastnostih dokaj različne jih je

mogoče uporabljati za različne vrtno in parkovne namene. Kljub dobrim lastnostim so danes redke gostje v naših vrtovih. Samo žlahtniki, ki pri načrtnem križanju vrtnic še vedno uporabljajo njihovo » kri «, zbiralci in poznavalci jih še vzgajajo, negujejo in občudujejo. Zanemarjene so po krivici, čeprav je menda povsem človeško, da jih pozabljamo v poplavi novega in modernega. V desetletjih, ko so bile oči vrtničarjev obrnjene drugam so žal nekatere burbonke izginile za vedno. Maja leta 2004 je bila na nekdanjem samostanskem vrtu ob južni fasadi samostanskega zidu na Kostanjevici pri Novi Gorici odprta zbirka vrtnic iz skupine burbonk. Zbirka je z 49 sortami ena najpopolnejših in največjih zbirk vrtnic burbonk na svetu. Burbonke - vrtnice devetnajstega stoletja so v svetu večinoma izumrle. V Novi Gorici - mestu vrtnic so zadnje ohranjene predstavnice dobile svoje posebno mesto in postale druga največja javna zbirka izvornih burbonk v Evropi (za Roseaie de l'Haÿ v bližini Pariza). Burbonke so med vrtnicami resnično nekaj posebnega, saj predstavljajo pomemben razvojni korak na poti od starih k modernim vrtnicam. Ime so dobile po otoku Ile de Bourbon v Indijskem oceanu, ki se danes imenuje Reunion. Torej je ime z Burboni, zadnjimi francoskimi kralji, povezano le posredno. Prve so nastale z naključnim križanjem dveh starih sort vrtnic, kitajskega šipka Old blush in evropske damaščanke Quatre saisons. Slavni francoski in drugi vrtnarji so sicer vzgojili okoli 1500 sort, ki so v nekaj desetletjih dobesedno preplavile Evropo. Do danes se jih je ohranilo le približno sto. Predstavljajo omamno dišeči pečat svojega časa, v katerem so krasile bivališča premožnih. Iz njih so nastale nove, moderne vrtnice, ki so te, starinske, počasi izrinile iz vrtov. Burbonke imajo kot večina starih lepotic svoje čare in svoje muhe. Slednje se kažejo predvsem v lastnosti, da večinoma bujno cvetijo le spomladi. Med njimi ni ne rdečih ne rumenih in ne oranžnih tonov, njihova kljub temu bogata barvna paleta pa se razteza od snežno bele (Boule de neige) do temno rožnate (Zigeunerknabe, Grüss an Teplitz, Frau O. Plegg). Nekatere so živahno pisane

(Variegata di Bologna, Commandant Beaurepair). Večinoma cvetijo samo enkrat v letu od začetka maja do začetka junija. Nekatere izmed njih pocvitajo prav vse leto (Adam Messerich). In kar je pri njih morda najbolj šarmantno - razkošje vonjav. Nežni, sveži, pa tudi izraziti, sladki in sadni, muškati, vaniljevi, začimbni vonji ... Opojne različice rožnih vonjev so resnično nekaj posebnega, v bogatih, zelo različno oblikovanih cvetovih, se najbolj razvijajo v sončnih dopoldanskih jutrih. Nekatere burbonke so bolj nizke rasti, druge radovedno vzpenjave (Mme Isaac Pereire), tretje trnasto in grmasto razrasle (Blairii N2) ... Nekatere so celo brez trnja (Martha, Kathleen Harrop, Zephirine Drouhin), druge imajo kroglasto oblikovane cvetove (Madame Pierre Oger), tretje so sramežljivo povešave (Coupe de Hebe) ... Nekatere se košatijo z nežnimi in svetlo zelenimi, spet druge s temno zelenimi listi, tretje z vinsko rdečimi stebli in listi. Na Kostanjevici v zavetju samostanskega dvorišča, obrnjenega proti jugu, v letu skoraj ni dneva, ko bi ne našli vsaj enega popka ali cveta. Izjemno mila mikroklima, ena najugodnejših za vrtnice v tem delu Mediterana, omogoča, da burbonke tu razvijajo vse svoje odlike. Zbirka burbonk na Kostanjevici se lahko pohvali tudi z veliko posebnostjo: tu lahko vrtnice rastejo tako, kot si v resnici želijo. Ljubitelji vrtnic jih bolj usmerjajo kot omejujejo, one pa jim vračajo s slapovi dišečega cvetja, ki jim v Evropi ni prave primerjave. Ni naključje, da so mnogim obiskovalcem od blizu in daleč postale vsakoletni vir navdiha, sprostitve in aromaterapije. V prečudovitem toplen vremenu in nebeških vonjavah vrtnic smo se sprehodili po vrtu z burbonkami. Priznamo vsak izmed nas je neizmerno užival. Po ogledu smo se odpravili do Restavracije Vrtnica v Novi Gorici, kjer so nam pripravili odlično kosilo s sladico z okusom vrtnic. Pot smo nadaljevali po pobočju nad Grojnico, kjer se nahaja park Viatori. Uredil ga je profesor Luciano Viatori z namenom, da bi nadaljeval lokalno tradicijo, ki je pripomogla k nastanku parkov " avstrijske Nice ". Izvedeli smo, da je pred kratkim preminul profesor in velik ljubitelj cvetja, 79 - letni Luciano Viatori svoj znameniti botanični vrt med Pevmo in dolino Grojne z oporoko daroval Fundaciji Goriške hranilnice. Za Fundacijo gre za prvi tovrstni sklep, saj ji doslej svojega imetja ni zapustil noben zasebnik. V Fundaciji so hvaležni Viatoriju za odločitev, s katero zapuščča mestu park, v vzdrževanje katerega je vložil toliko truda in ljubezni. Viatorijev botanični vrt se razteza na 25.000 kvadratnih metrov površine. Sprehodili smo se po parku, kjer rastejo azaleje, rododendroni, magnolije, vrtnice in več vrst aromatičnih rastlin. Je pravi botanični biser, ki ga je vsako leto Viatori še zlasti v pomladanskih mesecih odpiral javnosti. Po ogledih smo se odpravili proti domu. Današnji dan nam bo še dolgo ostal v prelepem spominu.

Namen ogleda Festivala vrtnic je bil v prvi vrsti, da se spoznamo med seboj, družimo ter zabavamo, po drugi strani pa si izmenjamo izkušnje, s tem pa želimo invalidnim osebam pomagati pri vključevanju v normalno življenjsko okolje, naučiti jih samostojnega in neodvisnega življenja ter osamosvajanja od staršev, po drugi strani pa pridobivanje novih izkušenj v različnih okoljih in situacijah.

Pripravila:
Vanda Hrovatin

predsednik
Jernej Kocjančič

Društvo SONČEK ZGORNJE GORENJSKE je vpisan v register društev, ki ga vodi Upravna enota Jesenice / zaporedna številka : 168 / matična številka : 1173162 / šifra dejavnosti : 94.991 / davčna številka : 52760545 / E - pošta: soncek@telesat.si naslov: Cesta maršala Tita 65 **Jesenice 4270** / telefon : **051 604 - 789** / TRR: **03186 - 1000368041** / Odločba MDDSZ o vpisu v register invalidskih organizacij številka : **IO - 017/01**